

Ротар Н. Ю.*,
доктор політичних наук, професор,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
Чернівці, Україна. nata_rotar@ukr.net

ДИНАМІКА ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПАРТІЇ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА «СОЛІДАРНІСТЬ» У МОДЕЛЮВАННІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПЕРСПЕКТИВ УКРАЇНИ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ВИМІРИ

Анотація. Розглядається процес формування та динаміки політичного дискурсу Партії «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА «СОЛІДАРНІСТЬ» у моделюванні інтеграційних перспектив України у інституціональному та нормативно-правовому вимірах, що відповідає внутрішньополітичному виміру інтеграції. Встановлено, що структура дискурсу Партії «Блок Петра Порошенка» відповідає її статусу центру парламентської коаліції. Обґрунтовано, що інституціональне та нормативно-правове окреслення інтеграційних перспектив України тематично утворено сукупністю трьох базових проблем: (1) РНБО як інституційний простір дискурсу інтеграції/реінтеграції; (2) Мінські домовленості як інструмент інтеграції; (3) правове визначення статусу тимчасово окупованих територій України. Доведено, що дискурс парламентської фракції БПП щодо особливостей державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях був сконцентрований навколо законодавчого визначення Російської Федерації країною-агресором, країною-окупантом; законодавчого визначення, які території є окупованими; надання відповідних повноважень силовим відомствам реалізовувати всі заходи, необхідні для того, щоб ці території були де окуповані та звільнені від Російської Федерації; визначення параметрів захисту цивільного населення, юридичного статусу, статусу документів, правочинів, які здійснюються на тих територіях, де-факто визнаючи їх нікчемними, таким чином засуджуючи будь-які спроби Російської Федерації легалізувати свою присутність.

Ключові слова: політичний дискурс, парламентська партія, інтеграційні перспективи, Партія «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА «СОЛІДАРНІСТЬ».

Анотация. Рассматривается процесс формирования и динамики политического дискурса Партии «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКО» «Солидарность» в моделировании интеграционных перспектив Украины в институциональном и нормативно-правовом измерениях, которые соответствуют внутривнутриполитическому измерению интеграции. Установлено, что структура дискурса ПАРТИИ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКО» соответствует ее статусу центра парламентской коалиции. Обосновано, что институциональное и нормативно-правовое определение интеграционных перспектив Украины тематически образовано совокупностью трех базовых проблем: (1) СНБО как институциональное пространство дискурса интеграции / реинтеграции; (2) Минские договоренности как инструмент интеграции; (3) правовое определение статуса временно оккупированных территорий Украины. Доказано, что дискурс парламентской фракции БПП об особенностях государственной политики по обеспечению государственного суверенитета Украины над временно оккупированными территориями в Донецкой и Луганской областях был сконцентрирован вокруг законодательного определения Российской Федерации страной-агрессором, страной-окупантом; законодательного определения, какие территории являются оккупированными; предоставление соответствующих полномочий силовым ведомствам реализовывать все меры, необходимые для того, чтобы эти территории

* Rotar N. Y., Doctor of Political Sciences, Professor, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine. nata_rotar@ukr.net DYNAMICS OF THE POLITICAL DISCOURSE OF THE PARTY «PETRO POROSHENKO'S BLOCK «SOLIDARITY» IN MODELING INTEGRATION PROSPECTS OF UKRAINE: INSTITUTIONAL, REGULATORY AND LEGAL DIMENSIONS

были где оккупированы и освобождены от Российской Федерации; определение параметров защиты гражданского населения, юридического статуса, статуса документов, сделок, осуществляемых на тех территориях, де-факто признавая их ничтожными, таким образом осуждая любые попытки Российской Федерации легализовать свое присутствие.

Ключевые слова: политический дискурс, парламентская партия, интеграционные перспективы, Партия «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКО «Солидарность».

Abstract. *The process of formation and dynamics of the political discourse of the PARTY «PETER POROSHENKO'S BLOCK «Solidarity» in modeling the integration prospects of Ukraine in the institutional and regulatory dimensions is considered, it corresponds to the internal political dimension of integration. It has been established that the discourse structure of the PARTY «PETER POROSHENKO'S BLOCK «Solidarity» corresponds to its status as the center of the parliamentary coalition. The internal political dimension of the institutional and regulatory definition of integration perspectives by the faction PARTY «PETER POROSHENKO'S BLOCK «Solidarity» was revealed by updating the institutional status of the National Security and Defense Council of Ukraine (NSDC) as an integration / reintegration discourse space, semantic content and interpretation of the Minsk agreements as a tool for integration and legal definition of the status of the temporarily occupied territories of Ukraine. It was established that in the period under study, the position of the PARTY «PETER POROSHENKO'S BLOCK «Solidarity» on expanding the powers of the NSDC remained unchanged, and the NSDC was positioned as a reliable tool and institutional space in the inner-party and parliamentary discourses as a fast response to the challenges of the Russian aggression.*

Regarding the Minsk agreements as a tool for the reintegration of Donbass and Crimea, it was proved that the members of the PARTY «PETER POROSHENKO'S BLOCK «Solidarity» faction articulated such meanings: (1) a mechanism for the peaceful settlement of the conflict in Donbass; (2) the result of a political compromise; (3) a tool to provide international support for Ukraine; (4) a mechanism for deterring Russia as an aggressor country and pressure on it; (5) a mechanism for freeing hostages. The people's deputies of the PARTY «PETER POROSHENKO'S BLOCK «Solidarity» faction initiated changes in the Minsk format, proposing to integrate the issue of the return of Crimea to its subject field. It was proved that the dynamics of the party position on the Minsk agreements did not fundamentally change, although the parliamentary faction of the PARTY «PETER POROSHENKO'S BLOCK «Solidarity» faction had to sacrifice their status in the legal field of Ukraine when discussing the draft Law of Ukraine «On the peculiarities of state policy on ensuring state sovereignty of Ukraine over Donetsk and Lugansk regions».

It is substantiated that the discourse of the parliamentary faction of the PARTY «PETER POROSHENKO'S BLOCK «Solidarity» about the peculiarities of the state policy to ensure the state sovereignty of Ukraine over the temporarily occupied territories in Donetsk and Lugansk regions was focused on the legislative definition of the Russian Federation as an aggressor country, an occupying country; legislative definition of which territories are occupied; the granting of the appropriate powers to law enforcement agencies to implement the measures necessary for these territories to be decommissioned; determining the parameters of protection of the civilian population, its legal status, the status of documents and transactions, thus condemning any attempts by the Russian Federation to legalize its presence.

Key words: *political discourse, parliamentary party, integration perspectives, PARTY «PETER POROSHENKO'S BLOCK «Solidarity».*

Постановка проблеми. Більшість політичних дій за своєю природою є мовними діями, тож однією зі специфічних рис політики можна вважати її дискурсивний характер. Не абсолютизуючи цю ідею, зауважимо, що в політичній науці сформувався коло дослідників, які зводять політичну діяльність до дискурсивної діяльності. На наш погляд, більш продуктивним є підхід, у якому дискурс позиціонується не як механізм відображення політичної реальності, а як структурний елемент політичного поля. Дане дослідження ґрунтується на ідеях конструктивістської парадигми, зокрема ідеї про те, що держави як основні учасники міжнародних відносин, характеризуються унікальною ідентичністю, яку намагаються транслювати за допомогою сучасних комунікативних механізмів впливу. Геополітична ідентичність держави (Я) відображається насамперед у

дискурсивних практиках щодо інших суб'єктів міжнародних відносин (Інший), наділяючи їх території, політичні режими, лідерів, моделі влади, певними оцінками, які формують уявлення, очікування та емоції [1].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У сучасній політичній науці за комунікацією у дискурсивній формі визнано статус однієї з процесуальних основ здійснення політики. У зарубіжній політичній науці сформовано достатньо варіативне коло досліджень політичного дискурсу, що зумовлюється необхідністю визначення ролі та місця комунікативних стратегій політичних акторів у формуванні політичного порядку денного та його реалізації. Серед останніх, та, на нашу думку, найбільш важливих є дослідження Д. Блока, який досліджує роль емоцій та соціальних медіа у культурному створенні, легітимізації та поширенні невігластва на прикладі дискурсів Д. Трампа і Brexit та корупційних скандалів, пов'язаних з іспанською консервативною партією [2] та дослідження М. Локхарта, у якому автор аналізує політичний дискурс Д. Трампа у Twitter, визначаючи наслідки поширення різних типів повідомлень, зокрема і фальш-новин, як на індивідуальному, так і на глобальному рівнях політики [3].

Метою статті є здійснення комплексного політологічного дослідження процесу формування та динаміки політичного дискурсу Партії «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА «СОЛІДАРНІСТЬ» у моделюванні інтеграційних перспектив України у інституціональному та нормативно-правовому вимірах.

Основні результати дослідження. Інтеграційні перспективи України переважно визначають у зовнішньополітичному аспекті. Проте, факт наявності тимчасово окупованих українських територій, актуалізує проблему політичної інтеграції у її внутрішньополітичному вимірі. Найбільшого значення цей аспект інтеграційних перспектив України набуває на рівні парламентського дискурсу, зокрема центру парламентської коаліції, якою є ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА». Інституціональне та нормативно-правове окреслення інтеграційних перспектив України у внутрішньополітичному контексті формувалося та розвивалося у декількох напрямках.

РНБО як інституційний простір дискурсу інтеграції/реінтеграції. Рада національної безпеки і оборони України, яка відповідно до Конституції України є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України [4] з початком російської окупації Криму та Донбасу набула нового значення та потребувала функціонального оновлення. З цією метою на першій сесії Верховної ради України восьмого скликання було ініційовано внесення змін до Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України», які передбачали вдосконалення координації і контролю у сфері національної безпеки і оборони, більш чітку регламентацію та структурування тексту закону, що дає змогу Президенту як гаранту Конституції і Верховному Головнокомандувачу через РНБО та Апарат РНБО чітко координувати, контролювати та реалізовувати свої конституційні повноваження. [5]. Під час обговорення даного законопроекту у першому та другому читанні члени фракції БПП акцентували увагу на тому, що РНБО під час військової агресії стає «конституційним майданчиком, на якому можуть бути висловлені пропозиції, думки, вироблені рішення не лише щодо обороноздатності країни, а й щодо діяльності всіх органів виконавчої влади, державних інституцій, особливо у період агресії» (В. Чумак) [6], водночас законопроект перетворює РНБО «на потужний орган, який і буде

формально виконувати функції Ставки Верховного Головнокомандувача» [7; 8], що не порушує Конституцію України.

Водночас, О. Мусій, на той момент член фракції БПП *утримався під час голосування за законопроект про внесення змін до Закону «Про Раду національної безпеки і оборони України» через його суперечливий характер*: «попри те, що він частково відображав стан, який повинен зараз бути в Україні, і наявність одного відповідального — Ради національної безпеки і оборони, — на кому буде сконцентрована військова діяльність щодо забезпечення ведення бойових дій на сході України, це — необхідна річ, потрібна і правильна. Натомість розширили функції РНБО до того, що може мати контроль за всіма органами влади, місцевим самоврядуванням, а це, вважаю, є порушенням Конституції. ... хоча головою РНБО є Президент України, але саме секретар відомства наділяється невластивими йому функціями» [9]. Загалом же, офіційна позиція фракції БПП щодо розширення повноважень РНБО у досліджуваній період залишалася незмінною, а РНБО як у внутрішньопартійному, так і парламентському дискурсах позиціонувалася як надійний інструмент та інституційний простір, що сприяє швидкій реакції на виклики російської агресії.

Мінські домовленості як інструмент реінтеграції. Мінські домовленості (Комплекс заходів щодо виконання Мінського протоколу) були узгоджені на саміті в Мінську 11–12 лютого 2015 р. як комплекс заходів з виконання Комплексу заходів щодо виконання Мінського протоколу між лідерами України, Німеччини, Франції та Росії (формат «нормандської четвірки»). Оцінюючи важливість, характер та логіку Мінських домовленостей, міністр закордонних справ України П. Клімкін наголосив, що вони підписані в рамках тристоронньої контактної групи («ні в якому разі не в рамках будь-яких прямих чи опосередкованих контактів» [10]); вперше була отримана від російської сторони згода на підтримку логіки Мінських домовленостей і готовність їх виконувати; було отримано підтвердження зобов'язання щодо виводу всіх іноземних формувань з Донбасу під повним контролем та моніторингом ОБСЄ; визнане чітке зобов'язання звільнити всіх заручників за принципом «всіх на всіх» за два тижні після початку відведення військ; місцеві вибори будуть здійснюватися під контролем ОБСЄ, зокрема Бюро з демократичних інститутів і прав людини [10]. Також важливим елементом мінських домовленостей було те, що визначення особливого режиму Донбасу мало здійснюватися і реалізовуватися в рамках законів, ухвалених Верховною Радою України, а питання децентралізації влади на Донбасі — тільки в рамках конституційної реформи. Такий формат та зміст Мінських домовленостей характеризує його як неформальний політичний інститут («Мінські домовленості — це не юридичний документ, а протокол» [11]), функціонально зорієнтований на вирішення проблем деокупації та реінтеграції Донбасу.

Належність Мінських домовленостей до неформальних політичних інститутів, дозволяла народним депутатам України доволі варіативно визначати його зміст та функціональні межі. Виходячи з того, що «Мінські домовленості — єдиний шлях зберегти країну, єдина, але хитка площадка, на якій базується так зване перемир'я» [12], народні депутати від ПАРТІЇ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» у комунікативних практиках та політичних дискусіях частіше за все артикулювали такі смисли мінських домовленостей як:

Механізм мирного врегулювання конфлікту на Донбасі. Найбільш послідовно ця позиція БПП оприлюднювалася народним депутатом України І. Геращенко, яка на рівні всіх комунікативних площадок в Україні та за її межами наголошувала: «Ми вважаємо, що Мінські угоди — це дуже важливий механізм мирного, політико-дипломатичного врегулювання конфлікту на Донбасі. Ми віддані саме такому шляху врегулювання ситуації» [13]; «Немає зараз, крім мінських угод, іншого плану врегулювання конфлікту» [14]. Саме І. Геращенко, визнаючи недосконалість мінських домовленостей послідовно наполягала на їх важливості — вони «не виконуються — але вони працюють» [15], насамперед через прив'язку до них санкцій США та ЄС проти РФ.

Результат політичного компромісу. Позиціонуючи Мінські угоди як «дорожню карту для деескалації конфлікту» [16] члени БПП окреслювали ознаки Мінських домовленостей як політичного компромісу. З одного боку «мінські угоди, які були досягнуті, є фінальними» [17], з іншого — вони містять небажані для України положення. Зокрема, заступник голови комітету з питань правової політики та правосуддя С. Алексєєв до таких відніс зобов'язання провести вибори на окупованих територіях при відкритих кордонах [16].

Інструмент забезпечення міжнародної підтримки України, адже саме Мінські домовленості є документом, на який спирається міжнародна спільнота у процесі вирішення конфлікту (війни) на Донбасі: «Вони є маркером дотримання угод сторонами. Відповідно дії РФ та ОРДЛО оцінюються через призму чинної угоди на користь Україні» [18]. Водночас, саме до Мінських домовленостей міжнародна спільнота прив'язала виконання санкцій проти Росії: «На Мінських домовленостях побудована вся санкційна політика ЄС та США» [18], яка є найбільш ефективним невоєнним механізмом боротьби з країною-агресором, і саме «Мінськ» надає таку можливість [18].

Механізм стримування агресора та тиску на нього. Під час обговорення проекту Постанови «Про Звернення Верховної Ради України до Президента Російської Федерації про необхідність дотримання Комплексу заходів щодо виконання Мінських угод та звільнення незаконно утримуваного народного депутата України VIII скликання Надії Савченко» [18] голова Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції І. Геращенко зазначала, що тоді, коли Верховна рада України своєю постановою визнала Росію країною-агресором, яка розв'язала війну на сході України, не повинна звертатися до лідера країни-агресора з будь-яким проханням, окрім як наполягати на виконанні Мінських угод: «На мою думку, український політикум має бути єдиний в одному — російська сторона повинна виконувати всі пункти Мінських угод, не тільки пункт 6, а й пункт 1, пункт 2, пункт 3, пункт 4 тощо. ... Моя позиція така: ми маємо тиснути, а не просити» [19].

Механізм звільнення всіх заручників: «Абсолютно очевидно, що звільнення всіх заручників є ключовим пунктом Мінського протоколу» [6].

Від народних депутатів, обраних за партійним списком ПАРТІЇ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» були пропозиції про зміну Мінського формату переговорів шляхом інтеграції до його предметного поля питання повернення Криму. Народний депутат України, лідер кримськотатарського народу Р. Чубаров вважав, що зміна формату Мінських домовленостей дозволить системно розглядати всі питання, пов'язані з відновленням територіальної цілісності України в її

міжнародно-визнаних кордонах: «Ми беремо Мінські домовленості, а там йдеться про територіальну цілісність України. Тут питання інтерпретації. Ми вважаємо, що в питанні відновлення територіальної цілісності України, закріпленої Мінськими домовленостями, є і деокупація Криму» [20]. Натомість, Росія категорично заперечує не тільки включення проблеми де окупації Криму до мінських домовленостей, але й категорично відкидає будь-які спроби згадування про Крим у контексті російсько-українського конфлікту чи створення міжнародного формату для переговорів щодо реінтеграції Криму. Поза проблемою Криму, підняття питання про зміну формату або змісту домовленостей, на думку членів БПП, буде використане для звинувачення України у виході з процесу або його порушенні, що призведе до послаблення її міжнародних позицій [18], а підняття питання про відмову від «Мінська» та ініціація нового (непрацюючого) формату переговорів варто оцінювати «як небезпечне та шкідливе для національної безпеки» [18].

Оцінюючи динаміку партійної позиції щодо Мінських домовленостей, зазначимо, що принципово вона не змінилася, хоча парламентській фракції БПП довелося поступитися їх статусом під час обговорення проекту Закону України про реінтеграцію окупованих територій Донбасу. Напередодні обговорення законопроекту у Верховній Раді України, народний депутат України О. Гончаренко, відповідаючи на запитання журналіста про законопроект про реінтеграцію Донбасу, зазначив: «В робочій версії законопроекту є пункт про мінські домовленості, про те, що Україна віддана політико-дипломатичному шляху вирішення конфлікту. Ці меседжі підтверджують, Україна є відповідальним партнером» [21]. Пізніше, на момент подання законопроекту на обговорення на пленарному засіданні Верховної ради України, народний депутат І. Вінник позиціонував Мінські домовленості («...ми поважаємо Мінські домовленості, оскільки це база для застосування санкцій проти країни-агресора [22]) як «головні засади проекту закону «Про реінтеграцію окупованих територій Донбасу» [22].

Основними аргументами, за допомогою яких ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» обстоювала необхідність поєднання Мінських домовленостей та процесу реінтеграції окупованих територій України були такі: (1) ухвалення міжнародних резолюцій та рішень, що також містять посилання на ці домовленості; (2) присутність посилання на Мінські домовленості в законопроектах Президента України, які включені до порядку денного роботи Верховної Ради України, зокрема це проект закону «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях» (реєстраційний номер 7163) [23] та «Про створення необхідних умов для мирного врегулювання ситуації в окремих районах Донецької та Луганської областей» (реєстраційний номер 7164) [24]; (3) Мінські домовленості фіксуються в законодавчих актах, прийнятих парламентом, «зокрема, це й проголосовані в першому читанні зміни до Конституції, й закон про особливості місцевого самоврядування в окремих районах, проголосований ще в вересні 2014, березні 2015 і пролонгований в жовтні 2017, й закон про амністію від вересня 2014 [25]; (4) посилання на Мінські домовленості у міжнародних документах, що є обов'язковими для всіх сторін, які діють у правовому полі і дотримуються норм міжнародного права, зокрема, резолюції Ради Безпеки ООН № 2002 [26], у якій прямо вказано на необхідність виконан-

ня Мінських домовленостей; (5) посилання на Мінські домовленості в заявах Ради ЄС та Європарламенту, у яких «зазначено, що саме Росія не виконує Мінські домовленості. Тому, Україна об'єктивно має право посилатися на ці домовленості, з метою вироблення законодавчої бази для мирного врегулювання та відновлення територіальної цілісності України та з метою доведення факту невиконання Кремлем норм міжнародного права та порушення міжнародних резолюцій» [27].

Проте, навіть в ситуації достатньо чітко сформульованої аргументації, посилання на мінські домовленості виявилось неприйнятним для партнерів по коаліційній більшості в українському парламенті, тому його довелося зняти. Водночас, така поступка не вплинула на зміну смислів, якими наповнювалися мінські домовленості. Так у коментарі журналістам народний депутат фракції «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» О. Бригинець зауважив, що попри відмову від згадування мінських домовленостей в законі про реінтеграцію Донбасу, «давайте не забувати, що це Резолюція Ради ООН і ми маємо її виконувати. Ми всі розуміємо, що у разі невиконання цієї резолюції, санкції будуть застосовуватися не проти Росії, яка її не виконує, а проти України. А найголовніше, що для виконання домовленостей, вони не обов'язково повинні згадуватися в законі про деокупацію. Насправді, тут головне дух, а не буква..... І якщо ми говоримо про букву Мінських домовленостей, то її в цьому законі немає, якщо ж говоримо про дух, то він безумовно присутній. Немає жодної норми в цьому законі, яка б суперечила Мінським домовленостям [28].

Варто наголосити й на тому, що члени фракції «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА», насамперед І. Геращенко, вказують на суперечливу оцінку представників Самопоміч та Батьківщини, які входять до Українська парламентської делегації в ПАРЄ: «... представники всіх фракцій — БПП, НФ, Самопоміч, Батьківщина, радикали, єврооптимісти, антикорупціонери, позафракційні. В Страсбурзі одностайно і злагоджено голосує ЗА всі резолюції ПАРЄ, де згадуються Мінські домовленості! В Страсбурзі це — ПЕРЕМОГА. В Києві чомусь — ЗРАДА.....», вони «назовні не соромляться підтримувати мінські домовленості, підтримувані і нашими європейськими партнерами...А в Києві це — зрада зрадняя...» [29]. На підтвердження своїх тверджень депутатка розмістила на своїй сторінці в Facebook всі резолюції парламентських асамблей, де працюють українські депутати [30].

Правове визначення статусу тимчасово окупованих територій України. У всій сукупності нормативно-правового регулювання статусу тимчасово окупованих територій, на нашу думку найважливішими в контексті проблеми інтеграції Криму та Донбасу в український політичний, економічний та соціокультурний простір є Закони України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» [31] та «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях» [32].

Відповідно до Мінських домовленостей, 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України сьомого скликання прийняла Закон «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», яким запроваджувався тимчасовий порядок організації місцевого самоврядування, діяльності органів місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та

Луганської області з метою створення умов для якнайшвидшої нормалізації обстановки, відновлення правопорядку, конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для повернення жителів до вимушено залишених місць постійного проживання, їх реінтеграції, а також для відновлення життєдіяльності в населених пунктах у Донецькій та Луганській областях та розвитку територій [31]. Закон був проголошений в надзвичайно складній політичній ситуації, в ситуації прямого наступу РФ, коли основною метою було «зупинити наступ і вбивство наших солдатів, яких в ті страшні дні гинуло по кілька десятків. Це була мета і ціль — зупинити вбивства» [33].

У березні 2015 р. до статті 10 цього закону були внесені зміни, за якими статті 2–9 закону набувають чинності після набуття повноважень органами місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей, обраними на позачергових виборах, проведених відповідно до Конституції України, цього та інших законів України, а також відповідно до стандартів ОБСЄ. Про проведення виборів у рамках Мінського процесу домовитися не вдалося. Закон було прийнято строком на 3 роки, і його дія була пролонгована у вересні 2017 р.

Зважаючи на те, що тіло закону було прийнято Верховною радою України сьомого скликання, розглянемо динаміку позиції БПП під час внесення змін до нього у березні 2015 р. У парламенті президентський проект Закону «Про внесення змін до статті 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» (реєстраційний номер 2378) представляв представник Президента України у Верховній Раді України С. Кубів (БПП), від Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування, його секретар О. Гончаренко (БПП). С. Кубів наголосив, що забезпечення демократичного проведення місцевих виборів і — як наслідок — відновлення нормальної життєдіяльності на зазначених територіях відповідно до положень статей 2–9 Закону «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» будуть діяти лише з дня набуття повноважень органами місцевого самоврядування, обраними на позачергових виборах, і тільки після цього органи місцевого самоврядування матимуть право реалізувати особливий порядок своєї діяльності. Позачергові місцеві вибори мають бути проведені з обов'язковим дотриманням загальноприйнятих міжнародних стандартів, зокрема, із забезпеченням участі у спостереженні за виборами міжнародних безсторонніх спостерігачів, що гарантуватиме недопущення протиправного втручання у хід голосування, зокрема, і незаконних збройних формувань, адже новообрана місцева влада має бути не лише легітимною, а й незалежною. У запропонованих нормах закріплюється дотримання гарантій вільного волевиявлення та таємного голосування, виборчих прав внутрішньо переміщених осіб, які були змушені покинути місця проживання через ведення бойових дій. Не менш важливим є положення про забезпечення свободи передвиборної агітації, рівних можливостей доступу до засобів масової інформації та відновлення з цією метою українського теле- та радіомовлення, обігу українських друкованих засобів масової інформації на всій території Донецької та Луганської областей [34].

О. Гончаренко звернув увагу депутатів на те, що по-перше, його прийняття зумовлено необхідністю конкретизації набрання чинності окремими положеннями Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» та втілення загальноприйнятих міжнародних стандартів, які мають стати передумовою проведення прозорих демократичних виборів; по-друге, що в проекті чітко визначено дату введення в дію закону та однозначно вказано, що реалізацію його положень здійснюватимуть виключно новообрані органи місцевого самоврядування. Окрім цього, передбачається зафіксувати низку ключових умов щодо проведення позачергових виборів, серед яких — виведення з території України всіх незаконних збройних формувань, їх військової техніки, бойовиків та найманців [35].

Виступаючи в обговоренні від фракції БПП член Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Ю. Луценко охарактеризував ці рішення як такі, що «ведуть до майбутньої архітектури України. До відновлення суверенітету України є один шлях — відновити дію українських законів на тій третині українського Донбасу, яку тимчасово контролюють бойовики та російська регулярна армія» [35].

Таким чином, позиція БПП щодо порядку місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей полягає у тому, що по-перше, передбачає визнання особливостей здійснення місцевого самоврядування на певний період після вільних, демократичних місцевих виборів, коли всі іноземні збройні формування будуть виведені з цих територій [36]; по-друге, не передбачає окремого статусу для органів місцевого самоврядування чи жодних інших органів, не визначених у Конституції України; по-третє, не визначає території як державний кордон, а визначає території, які треба реінтегрувати мирне населення Донецької та Луганської областей до нормального життя [35]. Результат позиції фракції ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» щодо порядку місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей був відображений у результатах голосування за прийняття змін до статті 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей». 127 членів фракції проголосували «ЗА» даний законопроект, 1 — проти (народний депутат України С. Каплін), 2 — утрималися (народні депутати України Л. Козаченко та В. Купрій), 3 — не голосували, 17 — відсутні [37].

Перманентна пролонгація на рік можливості вступу в дію Закону «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» [38] пов'язана з виконанням Україною політичного блоку Мінських угод та є стимулом для європейських партнерів тримати свої зобов'язання — санкції проти РФ. Члени фракції БПП, аргументуючи необхідність пролонгації Закону, наголошували на тому, що «у наддраматичних умовах, він дав нашим дипломатам дипломатичну зброю, бо тільки після цього було введено санкції. ... Насправді ми сьогодні не переголосовуємо закон, ми не даємо силу цьому закону, ми даємо силу нашим дипломатам, щоб вони мали зброю і продовжили санкції» (І. Геращенко) [39]. Визнаючи, що Закон є резонансним і неоднозначним — «із десяти статей, багато з яких викликають резонанс, а деякі — суттєвий резонанс у свідомого суспільства в Україні» [39], секретар Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і обо-

рони І. Вінник підкреслив, що в БПП усвідомлюють, що «ми робимо це виключно для української дипломатії, щоб мати відповідну зброю. ... щоб забезпечити українську дипломатію вимогою про виведення Росією своїх військ із окупованих територій, забезпечити контроль України над своїм кордоном [39].

Процес ухвалення Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях» відбувався у надзвичайно складній для фракції БПП ситуації. Секретар Ради національної безпеки і оборони України О. Турчинов позиціонував законопроект як такий, що «створює правові й організаційні умови для відновлення територіальної цілісності України, повної деокупації Донецької та Луганської областей, забезпечує тверду та непохитну правову позицію України в міжнародних судових інстанціях, у переговорних процесах, блокує будь-які спроби Російської Федерації продовжити агресію, маскуючись під миротворців. Головне, проект чітко і недвозначно визначає Російську Федерацію державою-агресором, а території окремих районів Донецької та Луганської областей окупованими» [39]. Законопроектом пропонувалося: (1) ввести поняття окупаційної адміністрації Російської Федерації, яка під прикриттям самопроголошених органів реалізує на тимчасово окупованих територіях завдання російського політичного та військового керівництва; (2) визначити, що в межах тимчасово окупованої території діє особливий порядок забезпечення прав і свобод цивільного населення, визначений національним законодавством і нормами міжнародного гуманітарного права; (3) визнати за фізичними та юридичними особами збереження права власності та інших речових прав на майно, у тому числі нерухоме, що знаходиться на тимчасово окупованих територіях в Донецькій та Луганській областях, якщо воно набуто відповідно до законів України [23]. Проект закону визначав такі пріоритети державної політики як звільнення окупованих територій та відновлення конституційного ладу на них; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України, які постраждали внаслідок російської агресії; зміцнення незалежності, державності, забезпечення єдності та територіальної цілісності Української держави. Законопроект передбачав запровадження ефективної системи управління військовою операцією з метою протидії російській агресії та звільнення окупованих територій та застосування з цією метою Збройних Сил України та інших військових формувань.

Виступаючи від Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони І. Вінник наголосив, що найголовніше, що даним законопроектом «ми можемо на рівні законодавства визначити країну, яка здійснила агресію проти України, — це Російська Федерація [36]. Підтримуючи проект Закону в цілому, Комітет з питань національної безпеки та оборони, упереджуючи дискусію про зраду, запропонував в частині першій статті 7 проекту закону слова «Мінського протоколу від 5 вересня 2014 року, Мінського меморандуму від 19 вересня 2014 року та «Комплексу заходів» від 12 лютого 2015 року» замінити словами «Резолюцій Ради Безпеки ООН, прийнятих у зв'язку з російською збройною агресією проти України в Донецькій та Луганській областях» [36]. Тобто, пропонувалося Мінські домовленості як базу для застосування санкцій проти країни-агресора згадати опосередковано, через Резолюцій Ради Безпеки ООН.

Попри те, що після наради голів фракцій була досягнута згода про вилучення з президентського законопроекту «пунктів, які посиляються на Мінські угоди»

[39] дискусії навколо смислів інтеграції та реінтеграції окупованих територій не вщухали. Пропозиції депутатів фракції БПП по-перше, різнилися в оцінках Мінських домовленостей. З одного боку, частина депутатів встановлювала зв'язок між неухваленням компромісного законопроекту за зовнішньополітичними наслідками для України (І. Луценко): «руйнування Нормандського і Мінського мирних форматів, прийняття альтернативних законів, що стане підставою для можливих звинувачень міжнародної коаліції з боку західних партнерів, зривів переговорного процесу і виходу з нього саме України. Друге — підстава для зняття санкцій з Російської Федерації. Третє — розвал міжнародної коаліції на підтримку України. ... Якщо ми не прийнемо такий закон, у нас не буде важелів витягти наших заручників, місія ОБСЄ вийде з цього процесу, нас звинуватять у тому, що ми самі його зриваємо» [39]. З іншого боку, голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки Т. Батенко, будучи членом фракції БПП, спираючись на позицію УКРОПу наголошував на тому, що «Мінські угоди не є легітимними для України. Якщо ви хочете, щоб вони стали легітимними, вносьте в український парламент для ратифікації. Ми вважаємо, що це неприпустимо, стаття 7 має бути вилучена без ніяких хитрощів через різні резолюції Генеральної Асамблеї ООН, які протягувалися Російською Федерацією» [39].

По-друге, під час обговорення законопроекту, членом Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин від БПП Р. Чубаровим була артикульована проблема Криму як окупованої української території: «Не можна й далі відокремлювати Крим від інших окупованих територій України, коли йдеться про відновлення територіальної цілісності України та забезпечення її державного суверенітету. Починаючи з назви законопроекту і по всьому тексту ми маємо включити Крим та вписати норми, що ведуть до деокупації Криму і окремих районів Донецької та Луганської областей [39]. Наголосимо, що до цього часу, для внутрішньопартійного дискурсу БПП більш характерним було використання поняття «анексія» Криму, а не «окупація» [40; 41]. До певної міри «неувага» законотворців до кримської проблеми пояснюється тим, що на момент обговорення законопроекту про реінтеграцію Донецької та Луганської областей, Крим уже був визнаний на рівні українського законодавства окупованою територією, у якому чітко йдеться про те, що Крим анексувала Росія. А в даному законопроекті РФ позиціонується українською стороною як окупант частини Донбасу, агресор, адже РФ жодного разу не визнала своєї військової присутності на Донбасі. Фактично цим законом окремі території Донецької та Луганської областей набували статусу, який вже мав Крим — окупованої Росією української території.

По-третє, фракція БПП запропонувала чіткий порядок деокупації та інтеграції тимчасово окупованих територій: «звільнення, забезпечення прав і свобод, поновлення конституційного ладу. Це стаття 4, там три пункти всього-навсього» [42]. Тобто, Україна, яка тимчасово втратила контроль над Донбасом через зовнішню агресію Російської Федерації, спочатку має виключити шляхом звільнення територій від російського окупанта цей фактор сторонньої дії, а потім здійснювати різноманітні інтеграційні заходи відповідно до українського законодавства, включаючи проведення виборів, відновлення інфраструктури,

спеціальну програму щодо відновлення економіки, створення соціально-економічних заходів, робочих місць тощо.

По-четверте, фракція БПП послідовно дотримувалася позиції, що не можна розділяти дати початку агресії Російської Федерації в Донецькій і Луганській областях та в Криму, оскільки існує єдина дата початку агресії — 20 лютого 2014 р. Цей факт встановлений юридично, не судовим рішенням, а законом, тому з метою забезпечення інтересів України в матеріальній чи нематеріальній площині до даного законопроекту не була внесена окрема дата початку окупації Донбасу [43].

По-п'яте, фракція БПП наполягла на тому, що обираючи, «яке дієслово ми живимо: «забезпечується суверенітет» чи «відновлюється суверенітет» [43], у правовій площині варто використовувати перший варіант, адже Україна не втрачала суверенітет, його треба забезпечувати, імовірно й силовим шляхом. Відображенням позиції фракції ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» були результати голосування за Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях»: За — 123, Проти — 0, Утрималися — 0, не голосували — 4, відсутні — 11 [44].

Висновки. Внутрішньополітичний вимір інституціонального та нормативно-правового окреслення інтеграційних перспектив фракцією ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» розкривався шляхом оновлення інституціонального статусу РНБО як простору дискурсу інтеграції/реінтеграції, смислового наповнення та інтерпретації Мінських домовленостей як інструменту інтеграції та правового визначення статусу тимчасово окупованих територій України. У досліджуваній період позиція фракції ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» щодо розширення повноважень РНБО залишалася незмінною, а РНБО як у внутрішньопартійному, так і парламентському дискурсах позиціонувалася фракцією як надійний інструмент та інституційний простір, що сприяє швидкій реакції на виклики російської агресії.

Щодо Мінських домовленостей як інструменту реінтеграції Донбасу та Криму, члени фракції ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» артикулювали такі їх смисли: (1) механізм мирного врегулювання конфлікту на Донбасі; (2) результат політичного компромісу; (3) інструмент забезпечення міжнародної підтримки України; (4) механізм стримування Росії як країни-агресора та тиску на неї; (5) механізм звільнення заручників. Народні депутати фракції ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» ініціювали зміни Мінського формату, пропонуючи інтегрувати до його предметного поля питання повернення Криму. Оцінюючи динаміку партійної позиції щодо Мінських домовленостей, зазначимо, що принципово вона не змінилася, хоча парламентській фракції ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» довелося поступитися їх статусом у правовому полі України під час обговорення проекту Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях», оскільки посилення на Мінські домовленості виявилось неприйнятним для партнерів фракції ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» по коаліційній більшості в українському парламенті.

Дискурс парламентської фракції ПАРТІЯ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» щодо особливостей державної політики із забезпечення державного сувереніте-

ту України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях був сконцентрований навколо законодавчого визначення Російської Федерації країною-агресором, країною-окупантом; законодавчого визначення, які території є окупованими; надання відповідних повноважень силовим відомствам реалізовувати заходи, необхідні для того, щоб ці території були деокуповані та звільнені від Російської Федерації; визначення параметрів захисту цивільного населення, юридичного статусу, статусу документів, правочинів, які здійснюються на тих територіях, де-факто визнаючи їх нікчемними, таким чином засуджуючи будь-які спроби Російської Федерації легалізувати свою присутність. Важливим реінтеграційним меседжем є відсутність правового маркування частини громадян України як «колаборантів».

ЛІТЕРАТУРА

1. Wiener, A. Constructivism: The Limits of Bridging Gaps // Journal of International Relations & Development. — 2003. — № 6 (3). — P.252–275.
2. David B. Post-Truth and Political Discourse. Palgrave Pivot, 2018 [Electronic resource]. — Mood of access: <https://libro.eb20.net/Reader/rdr.aspx?b=138615589>
3. Lockhart M. President Donald Trump and His Political Discourse: Ramifications of Rhetoric via Twitter. — Routledge, 2018. — 226 p.
4. Про Раду національної безпеки і оборони України. Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80>
5. Про внесення змін до Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» щодо вдосконалення координації і контролю у сфері національної безпеки і оборони. Проект Закону України № 1343 від 10 грудня 2014 р. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52807
6. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Перша сесія Верховної Ради України восьмого скликання. Бюлетень 6 (частина II). Засідання шосте, ранкове (Четвер, 11 грудня 2014 року). URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/33088.pdf>
7. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Перша сесія Верховної Ради України восьмого скликання. Бюлетень 8 (частина I). Засідання восьме (Вівторок, 23 грудня 2014 року). URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/33086.pdf>
8. Поіменне голосування про Проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» щодо вдосконалення координації і контролю у сфері національної безпеки і оборони (№ 1343) — у другому читанні та в цілому 25.12.2014 10:22. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=210
9. Олег Мусій: «Депутати і влада мають служити людям» [28.01.2015]. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=8747>
10. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Друга сесія Верховної Ради України восьмого скликання. Бюлетень 11 (Частина 1). Засідання одинадцяте, ранкове (П'ятниця, 13 лютого 2015 року). URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/34368.pdf>
11. Іван Вінник: Ми повинні розвивати свою армію, щоб зайняти зовсім іншу переговорну позицію на дипломатичній арені [16.08.2016] URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=76435>

12. Іван Вінник: Сьогодні Президент задав нову філософію спілкування з суспільством [05.06.2015] URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=24333>
13. Ірина Геращенко: «Мінські угоди — важливий механізм мирного і дипломатичного врегулювання ситуації на Донбасі» [26.08.2016]. URL[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=77667>
14. Ірина Геращенко: «Ми повинні розуміти, що тільки військовим шляхом у цій підлій війні перемогти неможливо» [22.02.2015]. URL[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=9001>
15. Геращенко: Закон про реінтеграцію Донбасу фіксує справжній стан речей — окупацію частини України Російською Федерацією [20.01.2018] URL[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=158407>
16. Сергій Алексєєв: Мінська угода — останній дипломатичний крок для збереження миру [17.02.2015]. URL[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=10562>
17. Фірсов: Якщо найближчим часом не буде встановлене реальне перемир'я на Донбасі, в Україні повинен бути запроваджений воєнний стан [16.02.2015] [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=10432>
18. Ірина Фріз: Зміна Мінського формату призведе до послаблення міжнародних позицій України [08.03.2017]. URL[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=107341>
19. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Друга сесія Верховної Ради України восьмого скликання. Бюлетень № 29. Засідання двадцять дев'яте, вечірнє (Вівторок, 21 квітня 2015 року). URL[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/34390.pdf>
20. Деокупація Криму має бути присутня в Мінських угодах — Чубаров [24.01.2016]. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=50261>
21. Олексій Гончаренко: Важливо, що після зміни адміністрації Президента — Франція підтримує нормандський формат [26.06.2017]. URL[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=127036>
22. Проект Закону України «Про реінтеграцію окупованих територій Донбасу» дає гібридні відповіді на гібридні виклики Україні — Іван Вінник [04.10.2017]. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=141964>
23. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях. Проект Закону України № 7163 від 04 жовтня 2017 р. URL[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62638
24. Про створення необхідних умов для мирного врегулювання ситуації в окремих районах Донецької та Луганської областей. Проект Закону України № 7164 від 04 жовтня 2017. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62641
25. Геращенко: Закон про реінтеграцію Донбасу фіксує справжній стан речей — окупацію частини України Російською Федерацією [20.01.2018]. URL[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=158407>
26. Resolution 2202 (2015) Adopted by the Security Council at its 7384th meeting, on 17 February 2015. URL [Electronic resource]. — Mood of access: [https://undocs.org/en/S/RES/2202\(2015\)](https://undocs.org/en/S/RES/2202(2015))
27. Фіксація Мінських домовленостей в законах гарантує міжнародну підтримку України — Марія Іонова [05.10.2017]. URL[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=142339>

28. В законопроекті про реінтеграцію Донбасу немає жодної норми, яка б протирічила Мінським угодам — Бригинець [17.11.2017]. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=148893>
29. Геращенко: Українська парламентська делегація в ПАРЕ з різних фракцій та позафракційних злагоджено голосують за всі резолюції, де згадуються Мінські домовленості [07.10.2017]. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=142558>
30. Irina Gerashchenko Profiles. URL [Electronic resource]. — Mood of access: <https://www.facebook.com/public/Irina-Gerashchenko>
31. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей. Закон України № 1680-VII від 16 вересня 2014 р. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1680-18>
32. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях. Закон України № 2268-VIII від 18 січня 2018 р. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-viii>
33. Геращенко: Виконання Україною політичного блоку мінських угод примушувало європейських партнерів запроваджувати санкції проти РФ [06.10.2017]. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=142528>
34. Про внесення зміни до статті 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей». Проект Закону України № 2378 від 16 березня 2015 р. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54398
35. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Друга сесія Верховної Ради України восьмого скликання. Бюлетень № 17. Засідання сімнадцяте, вечірнє (Вівторок, 17 березня 2015 року). URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/34377.pdf>
36. Спочатку стабілізація — потім вибори // Солідарність — БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА. — 2015. — Квітень. — С. 3.
37. Поіменне голосування про Проект Закону України про внесення зміни до статті 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» (№ 2378) — за основу та в цілому 17.03.2015 17:48. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=1134
38. Про створення необхідних умов для мирного врегулювання ситуації в окремих районах Донецької та Луганської областей. Закон України № 2167-VIII від 16 жовтня 2017 р. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2167-19#n2>
39. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Сьома сесія Верховної Ради України восьмого скликання. Бюлетень № 16. Засідання шістнадцяте (П'ятниця, 6 жовтня 2017 року). URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/44818.pdf>
40. Дмитро Білоцерковець: анексія Криму розпочалася ще в 2005 році. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=161222>
41. На очах міжнародної спільноти відбувається ще одна анексія з боку Кремля на пострадянському просторі — Фріз. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://solydarnist.org/?p=114155>
42. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Сьома сесія Верховної Ради України восьмого скликання. Бюлетень № 48. Засідання сорок во-

сьме, ранкове (Середа, 17 січня 2018 року). URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/46431.pdf>

43. Стенографічні бюлетені пленарних засідань Верховної Ради України. Сьома сесія Верховної Ради України восьмого скликання. Бюлетень № 46. Засідання сорок шосте, ранкове (Вівторок, 16 січня 2018 року). URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/46429.pdf>

44. Поіменне голосування про Проект Закону України про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях (№ 7163) — у другому читанні та в цілому 18.01.2018 11:26. URL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=16610

REFERENCES

1. Wiener, A. (2003). Constructivism: The Limits of Bridging Gaps *Journal of International Relations & Development*, № 6 (3), 252–275.

2. David, B. (2018). *Post-Truth and Political Discourse*. Palgrave Pivot. Retrieved from <https://libro.eb20.net/Reader/rdr.aspx?b=138615589>

3. Lockhart, M. (2018). *President Donald Trump and His Political Discourse: Ramifications of Rhetoric via Twitter*. New York: Routledge.

4. The Law of Ukraine from March 5, 1998 N 183/98-Verkhovna Rada. *About the Council of National Security and Defense of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80> (in Ukr.).

5. The draft of the Law of Ukraine from December 10, 2014 N 1343 *About amendments to the Law of Ukraine «About the Council of National Security and Defense of Ukraine» upon improvement of coordination and control in the sphere of national security and defense*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52807 (in Ukr.).

6. *Verbatim bulletins of the Plenary meetings of the Verkhovna Rada of Ukraine*. First session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 8th legislature. Bulletin 6 (part II). Sixth meeting, morning (2014, December 11, Thursday). Retrieved from <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/33088.pdf> (in Ukr.).

7. *Verbatim bulletins of the Plenary meetings of the Verkhovna Rada of Ukraine*. First session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 8th legislature. Bulletin 8 (part I). Eighth meeting, morning (2014, December 23, Tuesday). Retrieved from <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/33086.pdf> (in Ukr.).

8. *Roll-call vote upon the Draft of the Law of Ukraine about amendments to the Law of Ukraine «About the Council of National Security and Defense of Ukraine» upon improvement of coordination and control in the sphere of national security and defense* — in the second reading and on the whole 25.12.2014 10:22. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=210 (in Ukr.).

9. Musii, O. (2015, January 28). *Deputies and authority must serve people*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=8747> (in Ukr.).

10 *Verbatim bulletins of the Plenary meetings of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Second session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 8th legislature. Bulletin 11(part I). Eleventh meeting, morning (2015, February 13, Friday). Retrieved from <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/34368.pdf> (in Ukr.).

11. Vinnyk, I. (2016, August 16). *We must develop our army for taking almost another negotiating position at the diplomatic arena*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=76435> (in Ukr.).

12. Vinnyk, I. (2015, June 5). *Today President has founded new philosophy of communication with society*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=24333> (in Ukr.).
13. Herashchenko, I (2016, August 26). «*Agreements of Minsk are important mechanism of peaceful and diplomatic settlement of situation in Donbas*». Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=77667> (in Ukr.).
14. Herashchenko, I (2015, February 22). «*We must understand that it is impossible to get victory in this dirty war only by warfare means*». Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=9001> (in Ukr.).
15. Herashchenko, I (2018, January 20). «*The law on the reintegration of the Donbas fixes the present state of affairs — the occupation of part of Ukraine by the Russian Federation*». Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=158407> (in Ukr.).
16. Alekseev, S. (2015, February 2). *Agreement of Minsk is a last diplomatic step for preserving peace*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=10562> (in Ukr.).
17. Firsov (2015, February 16). *If real ceasefire is not setting in the nearest future in Donbas, martial is to be introduced in Ukraine*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=10432> (in Ukr.).
18. Friz, I. (2017, March 8). *Changes of Minsk format will slack international positions of Ukraine*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=107341>(in Ukr.).
19. *Verbatim bulletins of the Plenary meetings of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Second session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 8th legislature. Bulletin 29 (part II). Twenty eighth meeting, evening (2015, April 21, Tuesday). Retrieved from <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/34390.pdf> (in Ukr.).
20. Chubarov, R. (2016, January 24). *De-occupation of Crimea is to be present in agreements of Minsk*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=50261> (in Ukr.).
21. Honcharenko O. (2017, June, 26). *It is important that after change of administration of the President — France will support format of Normand*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=127036> (in Ukr.).
22. Vinnyk, I. (2017, October, 4). *Project of the law of Ukraine «About reintegration of occupied territories of Donbas» gives hybrid answers to hybrid challenges to Ukraine*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=141964> (in Ukr.).
23. The draft of the Law of Ukraine from October 4, 2017 N 7163 «*About peculiarities of the state policy upon providing state sovereignty of Ukraine over temporarily occupied territories of Donetsk and Luhansk regions*». Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62638 (in Ukr.).
24. The draft of the Law of Ukraine from October 4, 2017 N 7164 «*About creation necessary conditions for peaceful settlement of situation in separate regions of Donetsk and Lugansk oblasts*». Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62641(in Ukr.).
25. Herashchenko, I. (2018, January 20). *The Law of reintegration of Donbass fixes real state of affairs — occupation of the part of Ukraine by Russian Federation*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=158407> (in Ukr.).
26. *Resolution 2202 (2015) Adopted by the Security Council at its 7384th meeting*, on 17 February 2015. Retrieved from [https://undocs.org/en/S/RES/2202\(2015\)](https://undocs.org/en/S/RES/2202(2015))
27. Ionova, M. (2017, October 5). *Fixing of a agreements of Minsk in the laws provides international support to Ukrain*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=142339> (in Ukr.).
28. Bryhynets O.(2017, November 17). *There is no one norm in the draft of law about reintegration of Donbas to contradict agreement of Minsk*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=148893> (in Ukr.).
29. Herashchenko, I. (2017, October 7). *Ukrainian parliamentary delegation in PACE from different factions and non-fiction representatives votes in concert for all resolutions where agreements of Minsk are mentioned*. Retrieved from: <http://solydarnist.org/?p=142558>(in Ukr.).

30. *Irina Gerashchenko Profiles*. Retrieved from <https://www.facebook.com/public/Irina-Gerashchenko>
31. The Law of Ukraine from September 16, 2014 N 1680-VII *About special order of local governing in separate regions in Donetsk and Luhansk oblasts*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1680-18> (in Ukr.).
32. The Law of Ukraine from January 18, 2018 N 2268-VIII. *About peculiarities of the state policy upon providing state sovereignty of Ukraine over temporarily occupied territories of Donetsk and Luhansk regions*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-viii> (in Ukr.).
33. Herashchenko, I. (2017, October 6). *Fulfilment by Ukraine of political block of agreements of Minsk forced European partners to introduce sanctions against RF*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=142528> (in Ukr.).
34. Draft of the Law of Ukraine from March 16, 2015 N 2378. *About amendments to the article 10 of the Law of Ukraine «About special order of local governing in separate regions in Donetsk and Luhansk oblasts»*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54398(in Ukr.).
35. *Verbatim bulletins of the Plenary meetings of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Second session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 8th legislature. Bulletin 17. Seventh meeting, evening (2015, March 17, Tuesday). Retrieved from <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/34377.pdf> (in Ukr.).
36. Firstly stabilization — then elections. (2015). In *Solidarnist (Solidarity) — Block of PETRO POROSHENKO*. April, 3. (in Ukr.).
37. *Roll-call vote upon the Draft of the Law of Ukraine about amendments to the article 10 of the Law of Ukraine «About special order of local governing in separate regions in Donetsk and Luhansk oblasts»* (N 2378). — as the basis and on the whole 17.03.2015 17:48. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=1134 (in Ukr.).
38. The Law of Ukraine from October 16, 2017 N 2167- VIII *«About creation necessary conditions for peaceful settlement of situation in separate regions of Donetsk and Lugansk oblasts»*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2167-19#n2> (in Ukr.).
39. *Verbatim bulletins of the Plenary meetings of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Seventh session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 8th legislature. Bulletin 16 (part II). Sixtinth meeting (2017, October 6, Friday). Retrieved from <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/44818.pdf> (in Ukr.).
40. Bilotserkovets, D. *Annexation of Crimea began far back as 2015*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=161222> (in Ukr.).
41. Friz, I. *One more annexation from Kremlin is conducting on the post-Soviet area in front of international community*. Retrieved from <http://solydarnist.org/?p=114155>(in Ukr.).
42. *Verbatim bulletins of the Plenary meetings of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Seventh session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 8th legislature. Bulletin 48. Forty eighth meeting, morning (2018, January 17, Wensday). Retrieved from <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/46431.pdf> (in Ukr.).
43. *Verbatim bulletins of the Plenary meetings of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Seventh session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the 8th legislature. Bulletin 46. Forty sixth meeting, morning (2018, January 16, Tuesday). Retrieved from <http://portal.rada.gov.ua/uploads/documents/46429.pdf> (in Ukr.).
44. *Roll-call vote upon the Draft of the Law of Ukraine about peculiarities of state policy upon providing state sovereignty of Ukraine over temporary occupied territories of Donetsk and Lugansk oblasts (N 7163) — in the second reading and on the whole 18.01.2018 11:26* Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=16610